

населення України, так і Подільських областей (табл.2,4), видно що сальдо міграції за останні два роки (2006-2007рр.) було додатне тільки по Україні.

Подільські області за цей період мали від'ємне сальдо, тут найбільш помітним був відплив у 2007 році, в Тернопільській області 1704 чол., ця область має питому вагу сільського населення 57%, а Вінницька - 52%, Хмельницька - 47%.

Отже, одним із важливих факторів, що впливають на міграційну активність населення регіонів та спрямованість міграційних потоків є і національний склад населення.

Реформа соціально-економічної системи, сучасні ринкові перетворення, які відбуваються зараз в Україні є визначальними чинниками, що суттєво впливають на процес формування і становлення ринку праці, загалом на нинішню трудоворесурсну ситуацію та проблеми зайнятості населення.

Дослідження показують, що значне скорочення населення, зниження тривалості життя, і особливо населення в працездатному віці; спад народжуваності, стрімке зростання смертності, старіння населення, від'ємне сальдо міграції, всі ці характеристики демографічних процесів дають підстави кваліфікувати їх як ознаки демографічної кризи взагалі і особливо сільського населення

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

***ПОЧТАР О.С., * СТУДЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

На сучасному етапі сільське господарство України зазнало значних змін. Проте при активній державній політиці в аграрній сфері, у сільському господарстві триває криза, яка може досить серйозно нашкодити, якщо не застосовувати так званих інструментів господарювання. Проблеми, пов'язані з управлінням ризиками на сьогоднішній день значно актуальніші. Попри бурхливий розвиток теорії ризику, яка є найбільш розвинутою особливо стосовно управління фінансовими інвестиціями, теоретичні та прикладні

---

* Науковий керівник – Поливана Л.А., ст. викладач

аспекти ризиків в галузі сільського господарства ще недостатньо розроблені. З огляду на це, виникає потреба в дослідженні впливу особливостей сільського господарства на прояв ризиків в ньому.

Дослідженню проблем управління ризиками присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних учених, таких як Е. Аткінсон, Ю. Брігхем, Ф. Бутинець, М. Ван Бреда, Дж. Ван Хорн, К. Друрі, Є. Калюга, Г. Кірейцев, М. Метьюс, В. Палій, М. Перера, Я. Соколов, Л. Сук, К. Уорд, Е. Хендріксен, Л. Шатковська та ін. При різноманітності розглянутих цими авторами механізмів ризиків, більшість питань організації фінансового, податкового й стратегічного управлінського обліку ризиків у сільськогосподарських підприємствах лишаються невивченими та потребують адаптації, доопрацювання та вдосконалення в умовах конкуренції, що постійно змінюється.

Завданням дослідження є висвітлення сучасного стану та надання практичних рекомендацій з управління ризиками в сільськогосподарських підприємствах.

Управління ризиком – це процес контролю за зниженням або втратою доходу (активів) суб'єктом економічної діяльності у випадку реалізації несприятливих для бізнесу подій, що мають імовірнісний характер. Для всебічної оцінки конкретного ризику доцільно застосувати до нього різні критерії класифікації. Це дасть змогу оцінити одне й те ж явище з різних сторін. При цьому потрібно враховувати, що вирішення даної проблеми буде залежати від конкретного суб'єкта, який приймає рішення, його місця в управлінській ієрархії, та від розмірів підприємства.

Умови функціонування підприємств в сучасній економіці стають дедалі складнішими, кількість факторів, які впливають на їх діяльність, все збільшується. Цьому сприяє зростаюча міжнародна інтеграція, відкритість економіки, розвиток НТП, зростаючі вимоги до якості продукції зі сторони споживачів. Саме за цієї причини в останні десятиріччя в економічній науці і в практичній діяльності приділяється велика увага розвитку теорії ризику. Менш розвинутою теорія ризику є стосовно виробництва, особливо сільськогосподарського. Це пов'язано з тим, що в капіталістичних країнах в сільському господарстві не існувало великих підприємств, а банкрутство фермера не викликало таких потрясінь, як банкрутство великої корпорації.

Першою з важливих особливостей сільського господарства, яка підвищує рівень ризику - довгий період виробництва. Рішення щодо виробництва приймаються за рік, а то й більше до моменту реалізації. За цей час ринкова ситуація може значно змінитися в несприятливий

для підприємства бік. Для зниження ризику, викликаного даною особливістю сільського господарства є нагальна необхідність в широкому використанні такого важливого інструменту ринкової економіки, як ф'ючерсні угоди.

Фінансовий ризик в сільському господарстві має досить високий рівень в зв'язку з тим, що сучасні аграрні підприємства достатньо капіталоемкі. Потребу в кредитах зумовлює і сезонний характер виробництва. Другою особливістю господарства порівняно з іншими галузями є : високий рівень ризику за низької норми прибутку.

Однією із складових процесу управління ризиком є його кількісний та якісний аналіз. Найбільш складним є якісний аналіз ризику, оскільки він пов'язаний з виявленням факторів ризику, робіт, за яких виникає ризик, тобто встановлення потенційних областей ризику і вимагає ґрунтовних знань, досвіду та інтуїції у даній сфері економічної діяльності. Виявлення джерел ризику та їх ідентифікація є одним з головних факторів в управлінні ризиком. Без ґрунтового здійснення аналізу ризику неможливо зрозуміти природу певного процесу, а отже, неможливо приймати рішення з врахуванням виявлених ризиків.

Особливістю прояву внутрішньогосподарських ризиків в сільському господарстві є те, що через істотну залежність сільського господарства від погодних умов їх негативний вплив позначається, як правило, одночасно на всіх сільськогосподарських культурах, хоч ступінь такого впливу може бути різним. Це обмежує можливість знизити рівень ризику за рахунок диверсифікації основного виробництва. Зменшення урожаю одночасно всіх культур різко зменшує доходи підприємства, або призводить до збитків в несприятливі роки.

Робота по ідентифікації ризиків в аграрних підприємствах покладається на управлінський персонал і галузевих спеціалістів.

При управлінні ризиками особлива увага звертається на такі інструменти, як страхування та диверсифікація, державного регулювання ризику в сільськогосподарському виробництві. Управління ризиком є невід'ємною складовою управління підприємством. У випадку, коли рівень ризику є дуже високим, підприємству варто відмовитися від такої операції, оскільки це несе високу загрозу його існуванню.

Досягти зниження рівня ризику можна за рахунок попереджувальних заходів організаційного та технічного характеру (встановлення систем контролю, пожежної сигналізації, спорудження

систем зрошення та осушення, протруєння насіння; створення запасу виробничих потужностей на випадок скорочення строків виконання робіт в зв'язку з несприятливими погодними умовами, тощо).

Тому, на нашу думку, управління ризиком можна визначити як сукупність рішень, що встановлюють допустимий рівень ризику функціонування підприємства при збереженні прийняттого рівня ефективності господарської діяльності.

Оцінка сучасної ситуації щодо наявності та характеру управління ризиками в аграрній сфері України дозволяє запропонувати ряд рекомендацій по зниженню їх. По-перше потрібно встановлювати допустимий рівень ризику функціонування підприємства при збереженні прийняттого рівня ефективності господарської діяльності; по-друге необхідно для кожного підприємства визначити оптимальний рівень диверсифікації виробництва. (Результати аналізу літературних джерел і власних досліджень свідчать, що не всі види диверсифікації знижують рівень ризику підприємства та підвищують його ефективність); по-третє покращити сучасний стан страхування сільськогосподарських підприємств, тобто страхувати кожне аграрне підприємство, що дасть змогу стабілізувати їх фінансово-економічний стан.

МІСЦЕ ОРЕНДИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ В СИСТЕМІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

***РУДЕНКО С.В., АСИСТЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Земельні відносини – це суспільні відносини з приводу володіння, користування, розподілу і керування землею на державному, господарському і внутрішньогосподарському рівнях об'єктом господарювання і засобом виробництва в сільському господарстві [4]. В свою чергу, оренда землі являється одним із видів земельних відносин, в результаті якої право розпорядження землею залишається у орендодавця, а право володіння і користування переходить до орендаря. Основою земельних орендних відносин є орендна плата – платіж, який орендар вносить орендодавцеві за користування земельною ділянкою, розмір, форма і строки внесення якого встановлюються за згодою сторін.